

Eksámen

27.11.2018

SFS1002 Davvisámegiella vuosttašgiellan, sámegiella 1,
čálalaš

Fidnofágalaš oahppoprográmma, jo2

Eksámendieđut

Eksámenáigi	4 diibmosaš eksámen.
Veahkkeneavvut	<p>Don oaččut geavahit buot veahkkeneavvuid earretgo Interneahta ja eará reaidduid maiguin sáhtát earáiguin gulahallat. Jorgalanprográmmaid ii oaččo geavahit giellafágain.</p> <p>Go geavahat neahttavuđot veahkkeneavvuid, de lea dehálaš dárkkistit ahte kandidáhtat eai sáhte gulahallat earáiguin (mearkaša ovttasčállin, chat ja buot vejolašvuodát lonohallat dieđuid earáiguin) eksámenbotta.</p>
Gálduid merken	<p>Jus geavahat gálduid iežat vástádusas, de galggat daid almmuhit dainna lágiin ahte lohkki sáhtta daid gávdnat.</p> <p>Don galggat almmuhit čálli nama ja olles nama oahppogirjjiin ja eará čállošiiin. Jus leat geavahan dieđuid maid Interneahtas leat gávdnan, de galggat almmuhit neahttačujuhusa ja goas leat viežžan daid.</p>
Mildosat	<p>Huuva, Rose-Marie: "Dálá áiggis". Gaski, Harald: <i>Ivdnesuoтна</i>. Guovdageaidnu: DAT 2008</p> <p>Johan Pedersen (1883) "Áhčešeatni ja Njávešeatni". Berg, Thorleif (doaimm.): <i>Muitalusat, máidnasat ja cukcasat</i>. Sámi oahpahusráđđi 1986. (Miellodus 1)</p> <p>Kristiansen, Roald E.: "Ruonáeatnanlaččaid mitalus das mot boazu šattai". <i>Davviguovlluid eamiálbmogiid oskkut ja sámi dološ osku</i>. Čálliid Lágádus 2004. (Miellodus 1)</p> <p>Ávvir 192.nr. 12.10.2018: "Dieđuiguin jávkadit ovdagáttuid ja boasttu ipmárdusaid". (Miellodus 2)</p>
Árvvoštallandieđut	Árvvoštallaneavttut leat miellodusin (Miellodus 3)
Eará dieđut	<p>Eksámen lea guovtti oasis, A ja B. A-oasis lea okta bargobihtta maid galggat vástidit. B-oasis leat golbma bargobihtá ja don galggat vástidit ovtta dain bargobihtán.</p> <p>Čálasturrodat: 12. Linnjáiid gaska: 1,5</p>

A – oassi Oanehis čálus

Don galggat čállit oanehis čállosa mas leat sullii 200 sáni Bargobihtá

Teaksta: "Dála áiggis"

Loga divtta "Dála áiggis" maid Rose-Marie Huuva lea čállán. Čále teavstta mas ovdanbuvttát divtta sisdoalu ja temá. Čále vel makkár jurdagiid oaččut go logat divtta.

Kommentára: Don galggat buktit ovdan divtta sisdoalu ja meroštallat mii lea divtta temá (teavstta čiekŋalis sisdoalu). Loahpas galggat vel muitalit makkár jurdagat dutnje bohtet go logat divtta.

Dála áiggis
lea nu hoahppu

dáláš olbmui
lea nu oanehis muitu

eai sii astta
bidjat muitui
dan mii lea mávssolaš

ii leat dilli
doallat árbevieruid

dáláš olbmot
eai geargga
guođđit luottaid

Dat ii leat
min vuoras buolvva
áhkuid ja ádjáid sivva
ahte sin jaskes dieđut
árbemáhttu
nohká singuin

jus válddáleimmet
áiggi beroštit

Eai sii guođálii min
guorosgiedain

Rose-Marie Huuva, 2008

B – oassi Guhkes čálus

Don galggat vástidit ovtta dáin bargobihtáin. Čále bargobihtá nummira ja hutkka vuogas bajilčállaga. Guhkes čállošis berrejit leat sullii 400 sáni.

Bargobihtá 1

Teavsttat (Miellodus 1):

- "Áhčešeadni ja Njávėšeadni"

- "Ruonáeatnanlaččaid muitalus das mot boazu šattai"

Buohtastahte dán guokte muitalusa. Árvvoštala dasto erohusaid ja ovttaláganvuođaid dán guovtti muitalusas. Sáhtát maid eará muitalusaid/máidnasiid geavahit ovdamearkan.

Kommentára: Don galggat buohtastahttit ja dasto galggat árvvoštallat leat go erohusat ja/dahje ovttaláganvuođat muitalusain. Sáhtát maiddái eará muitalusaid/máidnasiid maid dovddat, geavahit ovdamearkan.

Bargobihtá 2

Sátnevádjasat:

"Hávskkes guoibmi oanida mátkki"

"Ii oktage riegát ákšu gieđas"

"Bahá beallji lea álo guldaleamen"

Vállje ovttá dáin sátnevádjasiin ja čále kreatiiva teavstta. Bija sátnevádjasa bajilčálan.

Kommentára: Geavat sátnevádjasa vuođđun go čálát kreatiiva teavstta. Kreativitehta čájehat das movt don geavahat giela, váikkuhangaskaomiid ja makkár perspektiivvas čálát.

Bargobihtá 3

Teaksta (Miellodus 2):

- "Dieđuiguin jávkadit ovdagáttuid ja boasttu ipmárdusaid"

Geavat teakstamildosa veahkkin ja selvet oanehaččat teavstta sisdoalu. Dasto galggat reflekteret movt du mielas doaimbá sámi ofelaččaid diehtujuohkinbargu.

Kommentára: Álggos galggat selvehit teavstta sisdoalu oanehaččat. Dasto galggat reflekteret movt sámi ofelaččaid diehtujuohkinbargu doaimbá, dárbbasa go ovdamearka dihte viiddidit, rievdadit dahje ođasmahttit dan doaimma.

Mielddus 1

Áhčešeadni ja Njávešeadni

Ledje okte boares áiggi duoddaris guokte siidda. Nubbi lei Áhčešeatni ja nubbi lei Njávešeatni. Soai leigga goappašagat báhcán leaskan. Goappašagain ledje bohccot. Juohke eahkeda bohtet božihit vulos gárdái. Njávešeadni lei nu buorre bohccuidasas, muhto Áhčešeadni gis lei hilbat bohccuidasas. Lávii gaikut guolggaid eret, nu ahte bohccot atne bohčima bávččasin. De manne fas várrái. Njávešeatni bohccot jerret: "Lea go hilbat din eamit?" "Dat lea hilbat, gaiku guolggaid eret," dadje. De jerre Áhčešeatni bohccot: "Lea go din eamit hilbat?" "Min eamit lea lodji minguin, láve min njávkkadit," vástidedje Njávešeatni bohccot. Ja go eahket šattai, bohte Áhčešeatni bohccot Njávešeatni bohccuid lusa. Áhčešeadni suhtai bohccuidasas ja vieččai johtilit daid eret ja božii. De manne su bohccot várrái, eai ge bohtán šat ruoktot, ja dat leat dál goddin. Njávešeatni bohccot bisso boazun.

Johan Pedersen (1883)

Heivehan: Eksámenlávdegoddi

Ruonáeatnanlaččaid mitalus das mot boazu šattai

Muitaluvvo ahte dalle go mearraeallit šadde, de ii gávdnon oktage boazu, muhto de bođii boares áhkku eatnamii ja sivdnidii daid. Daid náhki ráhkadii son iežas buvssain nu ahte guolggaid hápmi rievddadii seammaládje go minstarat buvssain. Bániid ožžo bohccot seammaládje go eará eallit, muhto álggos dain ledje stuora bánít. Dat dahke daid váralaš eallin ii ge mannan ge guhkes áigi ovdal go muhtun olmmái gottahalai bivddus. Dalle bođii boares áhkku fas eatnamii ja čohkkii bohccuid maid lei sivdnidan. Stuora báníid dagai čoarvin ja ovddabeale báníid son časkkii eret. Go dan lei dahkan, de dajai bohccui: "Dakkár eananeallit go dii galgabehtet doalahit iežadeattet eret olbmui ja ballat!" Dasto son čievččastii bohcco gállui nu ahte šattai gohpi maid ain dál oaidná buot bohccuid gállus. Bohccot ruohtastedje eret ja šadde hui árggit. Čájehuvvui fargga ahte dat ledje beare falit. Ii oktage olmmoš nagodan doarridit daid ja boares áhkku šattai fas bivdalit daid gitta. Dán háve rievddadii son guolggá nu ahte čoavjjevuole guolggat, čeabetvuole guolggat ja gilgaguolggat hirájedje iešguđet guvlui. Dasto son luittii fas bohccuid. Bohccot ledje ain oalle falit, muhto dat eai vuoignan šat nu geahppasit ja olbmot jokse daid ja besse goddit daid. Dasto ásaiduvai boares áhkku bohccuid lusa ja gohčoduvvui dan rájes *tugtut igfiat*, "son guhte orru bohccuid luhtte."

Roald E. Kristiansen (2004)

Miellddus 2

Dieđuiguin jávkadit ovdagáttuid ja boasttu ipmárdusaid

Ráđđehus árvala boahtte 2019 stádabušeahhtaárvalusas ain ruhtadit sámi ofelaččaid doaimma, man Sámi allaskuvla jođiha ovttas Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttain. Doaibma galgá maid viiddiduvvot, ja ofelaččat galget interneahtha bokte maid juohkigoahtit dieđuid sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra. Duogáš dasa lea go sámi ofelaččat geat juohke jagi johtet viidát Norggas ja muitalit eará nuoraide sápmelaččaid birra, eai olat buohkaid. Danne viiddiduvvo sin doaibma dál maid neahttasiidduin.

Galggašii doaivut ahte jagis 2018 juo lea miehtá Norgga eanet diehtu ja máhttu riikka eamiálbmoga birra. Nu ii leat duohtavuohtha. Dađi bahát ohppet olggobeale sámi guovlluid mánát ja nuorat ain áibbas unnán sámiid ja sámi kultuvrra birra. Juohke unna diehtujuohkin- ja oahpahandoaimmaš lea máilmmi dehálaš ja mávssolaš. Sámi ofelaččat leat dan rájes go doaibma biddjui johtui 2004:s bargan mávssolaš diehtujuohkin- ja oahpahanbargguid sámiid ja sámi kultuvrra birra. Dat dáidá jávkadan olu heajos guottuid sámiid birra, go dávjá lea diehtetmeahttunvuohtha mii ealiha ovdagáttuid, heajos guottuid ja boasttu ipmárdusaid. Ofelaččat čájehit eará nuoraide mii sámevuohtha lea. Sii addet nuoraide geaid ollejit galledit, vejolašvuoda oahpásmuvvat sámevuhtii.

Ávvir 2018

Oanidan ja heivehan: Eksámenlávdegoddi

Miellodus 3

Árvvoštallaneavttut čálalaš eksámenii, SFS 1002, sámegiella vuosttašgiellan, sámegiella 1

	Árvosátni 2	Árvosátni 3-4	Árvosátni 5-6
Obbalaš árvvoštallan, oanehis ja guhkes čálus	Eksámenvástádus - gulahallá muhtun muddui vástádussan bargobihtáide	Eksámenvástádus - gulahallá vástádussan bargobihtáide	Eksámenvástádus - gulahallá čielgasit ja dárkilit vástádussan bargobihtáide
Sisdoallu ja huksehus	Eksámenvástádusa – sisdoallu vástida muhtun muddui bargobihtáide – čálus muhtun muddui muitala, govve, selveha ja/dahje reflektere -čállošis lea muhtun muddui temáhtalaš čanastus - čállošis lea eaŋkilis struktuvra	Eksámenvástádusa - sisdoallu vástida oalle bures/bures bargobihtáide - čálus muitala, govve, selveha ja/dahje reflektere ulbmillaččat ja oalle bures/bures - čállošis lea buorre temáhtalaš čanastus - čállošis lea buorre struktuvra	Eksámenvástádusa - sisdoallu vástida hui/earenoamáš bures bargobihtáide - čálus muitala, govve, selveha ja/dahje reflektere ulbmillaččat ja hui/earenoamáš bures - čállošis lea hui buorre temáhtalaš čanastus struktuvra
Giella ja formálalaš gálggat	Kandidáhtta -hálddaša muhtun muddui sátnesojaheami, cealkagiid, riehtačállima ja gaskamearkkaid - máhtta muhtun eaŋkilis váikkuhangaskaomiid	Kandidáhtta - hálddaša oalle bures/bures sátnesojaheami, cealkagiid, riehtačállima ja gaskamearkkaid - máhtta oalle bures/bures váikkuhangaskaomiid - čujuha gállduide	Kandidáhtta -hálddaša hui/earenoamáš bures sátnesojaheami, cealkagiid, riehtačállima ja gaskamearkkaid - máhtta hui bures váikkuhangaskaomiid - čujuha hui čorgadit gállduide

Árvosátni 1 muitala ahte oahppis lea heitogis gelbbolašvuotta fágas.



www.vigoiks.no/eksamen